

N.Y.C. TIME
זמן הדלקת נרות - 7:45
סוף זמני ק"ש - 8:55
9:31 -
סוף זמן תפלה - 10:41
דף היומי לש"ק: ע"ז נ"ב



בס"ד, ש"ק פ' ואתחנן - שבת נחמו - פרק ד' - שנת תשפ"ה לפ"ק

פרשת ואתחנן

מ'קומי' עד 'שכבי' - 'קומי' הוספת לימוד בלילה מט"ו באב ואילך

במשנה דפ"ד דתענית (כו): תנן: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים. ובגמ' (ל): איתא: בשלמא יום הכיפורים - משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות, אלא חמשה עשר באב מאי היא. לקמן בגמ' (לא). מובא: רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: יום שפסקו מלכרות עצים למערכה. דתניא, רבי אליעזר הגדול אומר: מחמשה עשר באב ואילך תשש כוחה של חמה, ולא היו כורתין עצים למערכה לפי שאינן יבשין. אמר רב מנשיא: וקרו ליה 'יום תבר מגל' [פירש"י: שבירת הגרון, שפסק החוטב מלחטוב עצים]. מכאן ואילך [מחמשה עשר באב ואילך], דמוסיף - יוסיף [המוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה, יוסיף חיים על חייו]. ודלא מוסיף - יסיף. מאי יסיף? אמר רב יוסף: תקבריה אימיה [פירש"י: ימות בלא עתו].

ועיין ברמב"ם (הל' תלמוד תורה פ"ב ה"ב) שכותב: מכניסין את התינוקות להתלמד כבן שש כבן שבע לפי כח הבן וכו' ויושב ומלמדן כל היום כולו ומקצת מן הלילה כדי לחנכן ללמוד ביום ובלילה וכו'.

ועיין במגדל עוז שכתב אודות מקור הרמב"ם שפסק דמלמדן כל היום כולו ומקצת הלילה, וז"ל: לפי דעתו זה פסק ממה ששנינו במס' אבות (פ"א מ"ג): ודלא מוסיף יסיף. ואמרו (תענית לא). מט"ו באב עד ט"ו בניסן [יש להוסיף בלימוד התורה בלילה].

ומובא בגר"א שם מהגמ' דסוף תענית וב"ב (קכא): דמי שאינו מוסיף - יסיף, ומבואר בגמ' דר"ל תקברי' אימי, ולשון זה לא שייך אלא בתינוקות [ולכן יש להוסיף לימוד התורה בלילה לתינוקות].

והנה בטור (או"ח ס' רל"ח) איתא: ובענין לימוד הלילה, יותר ויותר מבשל יום בני הזהר, כמו שאמרו חז"ל אין רינה של תורה אלא בלילה, שנאמר 'קומי רוני בלילה' (איכה ב:יט) וכו'.

ובב"ח שם איתא: האחרונים קיבלו לומר מ'שכבי' עד 'קומי' - 'שכבי'. ומ'קומי' עד 'שכבי' - 'קומי'. דמחג השבועות שאומרים מגילת רות שכתוב בה 'שכבי עד הבוקר' (ג:ג), עד תשעה באב שאומרים מגילת איכה שכתוב בה 'קומי רוני בלילה לראש אשמורות' (ב:יט) - שכבי, דא"צ לקום קודם אור הבוקר כדי ללמוד תורה כיון דהלילות קצרים. אבל מתשעה באב שאומרים 'קומי' עד חג השבועות שאומרים 'שכבי' - קומי, חייב לקום קודם אור הבוקר בראש אשמורות ללמוד, כיון דהלילות ארוכים.

המג"א (ס' רל"ח סק"א) מביא את דברי הב"ח שמוזכר את הסימן 'מקומי עד שכבי', דהיינו שיש להוסיף לימוד בלילה מתשעה

"ואתחנן אל ה' וגו'" (ג:כג). ידוע מאמר חז"ל שלא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים שבהם היו עוסקים בשידוכין (תענית כו: ב"ב קכא, ועוד).

ויש להבין - למה נסמך יום שבו עוסקים בעריכת שידוכין לאבילות של בין המצרים ותשעה באב?

ושמא יש להסביר את הענין כך: הנה מצינו אצל אדם הראשון שפירש מאשתו לאחר שנקנסה מיתה עליו ועל כל העולם, ולא רצה להוליד עוד בנים. וכן משנגזרה גזירת המבול, פירשו נשי למך ממנו ולא רצו להוליד (עיין רש"י על בראשית ד:כה).

וכן עמרם פירש מיוכבד משגור פרעה: "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", עד שאמרה לו מרים: גזירתך קשה משל פרעה (עיין רש"י על שמות ב:א).

וכעין זה מצינו בדברי חז"ל (ב"ב ס:): משגורה מלכות הרשעה וכו' דין הוא שלא נשא נשים וכו'.

וכדי להוציא מדיעה זו שלאחר גזירה קשה יש למנוע מלהוליד, תקנו חז"ל שמיד בשבוע אחרי שמתאבלים על הגזירה הנוראה של חורבן בית המקדש וגלות ישראל - דווקא אז בא ט"ו באב שבו עוסקים בעריכת שידוכין בכדי לאשר קיומו של עם ישראל, וכמו שאמר ישעיהו הנביא לחזקיהו [שכאשר שמע שעתיד להוליד מנשה הרשע החליט שלא לישא אשה]: בהדי כשבי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומה דניחא קמי' קודשא בריך הוא לעביד (ברכות י:).

ולכן, כדי להדגיש שאפילו לאחר גזירות רעות וחורבנות ר"ל, נצח ישראל לא ישקר וגו', יש לבנות הנחרבות ולהראות שאין מתייאשים - ולכן דווקא אחר ט' באב תקנו חמשה עשר באב שאז משדכים בחורים ובתולות וממשיכים את שלשלת האומה הישראלית.

ויש להוסיף, דבספר עטרה למלך (עמ' קל"ד-ו) כותב מו"ר הגר"א פאם זצ"ל שאחרי תקופה של פורענות יש התעוררות גאולה, שהוא עת מוכשר שיבוא המשיח, ועיי"ש שמביא כמה וכמה דוגמאות. למשל - אחר הגלות והחורבן הכללי עם אשור, התחילו להתנצץ אודות הגאולה, וביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח וסנחריב גוג ומגוג (עיין סנהדרין צד), אלא שגרם החטא.

והנה אחז"ל (יבמות סג:), נדה יג: שאין בן דוד בא עד שתכלו כל הנשמות שבגוף, ולכן, דווקא אחרי חורבן כשבאה התעוררות גדולה לגאולה, ע"י הולדת בנים ובנות והורדת הנשמות מאוצר הנשמות [שנקרא 'גוף'], אז מכינים הדרך לביאת המשיח ע"י שידוכין ונישואין והקמת משפחות מפוארות בישראל.

באב עד שבועות, ושוב מביא מהע"ש שכתב מט"ו באב עד ט"ו באייר.

ועינין ברמ"א בהל' תלמוד תורה (יו"ד סי' רמ"ו סע' כ"ג) שכותב: ויש לאדם להתחיל ללמוד תורה [בלילה] מט"ו באב ואילך.



בענין אם מצות קריאת שמע מדאורייתא כוללת כל ג' פרשיות ומצות זכירת יציאת מצרים

ברי"ש הל' ק"ש כותב הרמב"ם: פעמיים בכל יום קוראים קריאת שמע - בערב ובבקר וכו' (ה"א). ומה הוא קורא? שלש פרשיות אלו, והן: שמע, והי' אם שמוע, וויאמר וכו' (ה"ב). אע"פ שאין מצות ציצית נוהגת בלילה, קוראין אותה בלילה מפני שיש בה זכרון יציאת מצרים, ומצוה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה, שנאמר: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך". וקריאת שלש פרשיות אלו על סדר זה היא הנקראת קריאת שמע (ה"ג).

בספר החינוך (מצוה ת"כ) איתא: שנצטוינו לקרות בכל יום ערבית ושחרית פסוק אחד מן התורה שבסדר זה (דברים ו:ד) וזהו: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", ועל הפסוק הזה נאמר: "ודברת במ שבבתך וגו' ובשכבך ובקומך" וכו'.

וכותב המנחת חינוך: ויש הרבה שיטות בזה, דיש סוברים דפרשה ראשונה היא מן התורה, ויש סוברים דשתי הפרשיות הן מן התורה, ויש סוברים דפסוק ראשון הוא מן התורה, ויש סוברים דקריאת שמע מדרבנן, ודעת הרבה, אף דסוברים קריאת שמע דרבנן היינו דפרשיות אלו הן מדרבנן, אבל מן התורה צריך לקרות איזה פרשה בבוקר ובערב ויוצאין, רק דחז"ל תיקנו פרשיות אלו וכו'.

בספר המצות לרבינו סעדי' גאון (מצות ג'ד) איתא: ערב ובקר תיחדהו. ומדייק הגרי"פ פערלא זצ"ל בפירושו על הרס"ג דדעת רס"ג היא דרק פסוק ראשון שהוא יחוד ה' מחוייב מדין תורה וכל שאר הפרשיות אינן אלא מדרבנן. ומאריך הגרי"פ פערלא להראות שכן היא דעת רוב הראשונים.

באו"ח סי' ס"ז איתא: ספק אם קרא קריאת שמע, חוזר וקורא וכו'. ומסביר המ"ב (סק"ב): הטעם, דקיי"ל קריאת שמע דאורייתא, כלומר, דהא דכתיב: "ודברת במ שבבתך וביתך וגו'" קאי אפרשה זו גופא שחייב לדבר בו בשעת שכיבה ועמידה, ולפיכך, אם נסתפק אם קרא או לאו, חייב לחזור ולקרות ככל ספיקא דאורייתא.

והנה הפרי חדש שם מאריך לבאר השיטות בענין חיוב הקריאה, ומסיק: מעתה נשאר לנו לברר הדיעה השלישית והיא היותר אמיתית מכולן, דפרשת שמע ופרשת והי' אם שמוע - השתי פרשיות הוון מן התורה וחייב לקרותן בכל יום ב' פעמים - אחת בשכבו ואחת בקומו - וכך משמע דברי הרמב"ם בפ"א מהל' קריאת שמע, וזו היא דעת, עכ"ל.

בשו"ת שאגת ארי' (סי' ב') סותר ראיות הפר"ח בענין זה ומביא ראיות שרק פרשה ראשונה מן התורה, אבל פרשת והי' אם שמוע אינה אלא מדרבנן.

ועינין בקרית ספר להמב"ט (הל' ק"ש פ"א) שכותב: "ומדאורייתא כיון שקרא פסוק ראשון, שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, יצא ידי חובתו, והוא שכיון בו דכתיב "שמע" וכתיב: "הסכת ושמע ישראל" - מה להלן בכוונה "הסכת", אף כאן בכוונה. ונראה דאפילו הכי, בקריאת

כל הג' פרשיות מקיים מצוה דאורייתא אף על פי דבפסוק ראשון נפטר, מידי דהוה אקריאת [לימוד] התורה, דנפטר בקביעות איזו שעה ביום ובלילה, שנאמר: "והגית בו יומם ולילה", ור' יוחנן אמר, אפילו לא קרא אלא ק"ש שחרית וערבית קיים מצות "לא ימוש וגו'", ואפילו הכי אם לומד כל היום והלילה הוא מקיים מצות תלמוד תורה מדאורייתא, הכי נמי הכא אע"ג דנפטר מידי חובת ק"ש בפסוק ראשון, כשקורא כל הג' פרשיות הוא מקיים מצוה דאורייתא, ולהכי אמרינן בגמרא ק"ש דאורייתא."

כבר הזכרנו שבשו"ע בהל' ק"ש (סי' ס"ז) כותב המחבר: ספק אם קרא קריאת שמע, חוזר וקורא ומברך לפניו ולאחריה. וכותב המג"א (סק"א): אע"ג דפסוק ראשון לבד הוא דאורייתא והשאר הוא דרבנן, וכל שכן הברכות וספק דרבנן אינו חוזר, י"ל כך היתה התקנה שכל זמן שקורין, חייב לקרות כעיקר התקנה בברכותיה אם לא מפני ביטול תורה די בפסוק ראשון וכו', ואם מסופק לו אם אמר פרשת ציצית וגם אמת ויציב צריך לחזור לכולי עלמא, דיציאת מצרים חייבים להזכיר מדאורייתא.

ועינין בשו"ת שאגת ארי' (סי' ט') שדן מתי סוף זמן הזכרת יציאת מצרים של לילה, ומחדש זמני הזכרת יציאת מצרים אינם תלויים בזמני קריאת שמע, וכן מחדש שפרשת ויאמר נתקנה בשביל מצות ציצית שבה ולא משום יציאת מצרים, ואמת ויציב ואמת ואמונה נתקנו בשביל זכירת יציאת מצרים.

ובסי' מברר השאג"א מתי זמן של חיוב הזכרת יציאת מצרים בשחרית, והעלה שהחיוב כל היום עד צאת הכוכבים. ומתברר מסימן זה ומן הסימן הקודם שיש במשך היום והלילה זמן שנוהגת בהם חובת קריאת שמע ולא הזכרת יציאת מצרים, ויש זמן להיפך.

ועינין בשערי תשובה (או"ח סי' ס"ז סק"א) שמביא השאגת ארי', וכותב: ועי"ש סי' י' שהזכרה של יציאת מצרים של יום שזמנה כל היום, אם לא הזכיר כל היום ונזכר בין השמשות חייב להזכיר, כיון דבין השמשות ספק יום הוא, ספיקא דאורייתא לחומרא, וזמן הזכרה של יציאת מצרים של לילה זמנה כל הלילה, מצאת הכוכבים עד עלות השחר ותו לא, אע"ג דזמן קריאת שמע של ערבית נמשך עד הנץ וכו', עי"ש.

והנה, אע"ג דלפי השאג"א מצות זכירת יציאת מצרים נוהגת כל היום, מ"מ פוסק המ"ב (סי' מ"ו ס"ק ל"א) ובמקום שירא שהצבור יעברו זמן קריאת שמע, יכוין לבדו כדוין קריאת שמע ויכוין לצאת בזה המצות עשה דקריאת שמע, דבמצוה דאורייתא קיי"ל (סי' ס' סע' ד') דמצות צריכות כוונה. ויש אומרים שיקרא כל הפרשה ראשונה, ויותר טוב שאז יקרא כל השלשה פרשיות כמו שכתב הפר"ח, כדי להזכיר יציאת מצרים בזמן קריאת שמע, ובחיי אדם (כלל ח' דין ז') הסכים להפרי חדש.

ובקובץ שיה תפילה (עמ' תרפ"ט) דן הגר"ח קניבסקי שליט"א אם לקרוא פרשת ציצית בתוך זמן קריאת שמע הוא מעיקר הדין או שהוא רק יותר טוב כמו שקצת משמע מלשון המשנה ברורה סי' מ"ו. והשיב הגר"ח קניבסקי שליט"א: הוא מעיקר הדין.

והנה דנו הפוסקים במי שאין לו פנאי לברך ברכות התורה ואחר כך לקרות קריאת שמע קודם שיעבור סוף זמן ק"ש, אם מותר לקרות קריאת שמע בלא ברכות.

ועינין בשו"ת בצל החכמים (ח"א סי' א' אות כ') שפסק שיקרא שתי הפרשיות הראשונות בלי ברכת התורה. אמנם, פרשת ציצית

ק"ש, יש מקום לומר דאם חושש שמא יעבור זמן ק"ש שיקרא גם פרשת ויאמר בלי ברכות התורה.

בענין חיוב נשים במצות זכירת יציאת מצרים יש ג' שיטות: י"א דחייבות מן התורה, וי"א דחייבות מדרבנן, וי"א דפטורות לגמרי. ואי"ה בשבוע הבא נרחיב את היריעה בענין חיוב נשים בקריאת שמע.

נראה שלא יקרא אף שהיא ודאי דאורייתא, משום הזכרת יציאת מצרים, שהרי הזכרת יציאת מצרים זמנה כל היום עיין שערי תשובה (סי' ס"ז סק"א בשם השאג"א) ויכול לאומרה בשעת התפילה אחר שכבר בירך ברכות התורה, עיי"ש.

אמנם לפי מה שהבאנו לעיל מהמ"ב והח"א והגר"ח קניבסקי שליט"א שמעיקר הדין יש לקרות פרשת ויאמר קודם סוף זמן

לד"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לד"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לד"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

TORAH LODAAS

PARSHAS VAES'CHANAN
© COPYRIGHT 2025
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

נדב בן דבורה לרפ"ש
רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפ"ש

”רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה” (ג:כו)
“It is sufficient for you - do not speak to Me any more concerning this matter.”

Why did Hashem tell Moshe to cease imploring Him to allow him to enter Eretz Yisroel; don't Chazal say that Hashem longs for the prayers of the righteous?

The *Chanukas Hatorah* answers that Chazal also say that one who prolongs his prayers merits long days and years. Thus, if Moshe would have prayed longer he would have deserved longer life. However, there had been a decree that he was to die at a particular time so that Bnei Yisroel would be able to enter Eretz Yisroel. Therefore Hashem commanded him to cease his prayers.

”פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה” (ד:טז)

“Lest you become corrupt and make a statue depicting any symbol - an image of a male or female ...”

It seems almost inconceivable that after forty years in the wilderness - after *Kabalas Hatorah* and all of the open miracles that the nation witnessed - that Moshe found it necessary to admonish the people not to sink to the nadir of spiritual deprivation and worship idols. What was the reason for this?

The *Ba'alei Mussar* deduce an important lesson from this: Regardless of what spiritual heights a person attains, he can never be sure of himself, for, unless he constantly strives to elevate himself, he can sink to the lowest levels of impurity.

”וקשרתם לאות על ירך” (ו:ה)

“And you shall tie it as a sign on your hand ...”

Hagaon Rav Yechezkel Abramsky, Z'TL', once met a man who said that he was becoming observant, but he only observes those Mitzvos that he comprehends. He does not wear Tefillin yet since he does not understand the reason for it, and asked Rav Yechezkel to explain it to him.

Rav Yechezkel told him, “First wear Tefillin for two months and then return to me and I will explain the reason.”

A long time passed, and the man never returned. One day Rav Yechezkel met the man and asked him why he

never returned for an explanation. The man replied, “Once I began wearing the Tefillin, I felt the sublime nature of the Mitzva, and I no longer needed any additional explanation ...”

[It is interesting to note that some say that the *Shel Yad* precedes the *Shel Rosh* just as *Na'aseh* - “We will act”, precedes *V'nishma* - “We will understand”.

We must first be willing to observe the commandments simply because they are Divinely given, and only then can we delve into the reasons for them ...]

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

The *Panei'ach Raza* from the *Ba'alei Hatsofot* writes that the Gematria of 'ואתחנן' is the same as 'תפלה' and also 'שירה' to teach us that Tefilla should be recited to a pleasant tune. Furthermore, it is also the Gematria of 'ישרה' to teach us that one's feet should be kept together during Tefilla to emulate the *Malachim* about whom it is written 'ורגליהם רגל ישרה' (יחזקאל א:ז).

The *Shulchan Aruch* (O.C. 95:1) cites this as a Halacha for the aforementioned reason.

The *Beis Yoseif* brings an additional reason for placing the feet together while Davening: to show that he has no ability to run away since he cannot obtain anything without Hashem giving it to him.

The *Beis Yoseif* brings from *Rabbeinu Yona* that some just keep their heels together and not the front of their feet. However, he discounts this practice since it is not mentioned in the *Gemora*.

The *Piskei Teshuvos* (95:1) brings from the *Meiri* and *Ritva* on *Brachos* (10b) who mentioned this practice. Thus, one who has difficulty in keeping his feet completely together may rely on this opinion. The *Nimukei Orach Chaim* (74:1) writes that he saw a number of *Tzadikim* who conducted themselves this way even *Le'chat'chila*.

If one cannot keep his feet together at all, or if it disturbs his concentration, then he need not keep his feet together.

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) If one recited the Birchos Krias Shema out of order, was he *Yotzei*?
- 2) When did the event at the beginning of *Vo'eschanon* take place?
- 3) Is a married woman permitted to sit in her parents' seats?
- 4) Does one have more of an obligation to teach Torah to his daughter's son than to someone else's child?
- 5) If one recited Krias Shema within four Amos of a dead body was he *Yotzei*?
- 6) Moshe had a Mesorah that if he would say a certain word twice then he would be answered. What was that word?
- 7) By what other names was *Rosh Hapisga* (3:26) known?
- 8) Who say: "אתה הוא משנברא העולם וכו' קדש את שמך על" "מקדישי שמך"? When do they say it?

ANSWERS

- 1) If one recited Birchos Krias Shema out of order, he was *Yotzei* (Orach CHaim 60:3).
- 2) Moshe pleaded with Hashem to allow him to enter Canaan during the first seven days of Adar (Vayikra Rabba 11).
- 3) A married woman may not sit in her parents' seats, since she is only exempt from the Mitzva of *Kibud*; not the responsibility of *Morah* (see Mizrachi on Parshas Kedoshim 19:3; Maharsha).
- 4) The Kesef Mishna (Hil. Talmud Torah 1:2) questions whether one is obligated to teach Torah to his daughter's son before a stranger's child. The Shach (Yoreh Deah 245:1) and the Chacham Tzvi (70) maintain that he is obligated to do so.
- 5) The Shulchan Aruch (Orach Chaim 71:7) rules according to the Rambam who maintains that if one recited Shema within four Amos of a corpse, he did not fulfill his obligation.
- 6) The word "נא". He repeated "נא" when he Davened for Miryam "קל נא רפא נא לה". He wished to do so when he Davened to be allowed to enter Eretz Yisroel "אעברה נא וגו'". However, Hashem forbade him from repeating the word "Na" - "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" (Midrash Yelamdeinu)
- 7) Har Ha'avarim, Har Nevo, and Hor Hahar (Sifri Zuta, Pinchas 27:12).
- 8) The *Malachim* say this when Bnei Yisroel enter into their Shuls and Batei Midrash and recite Shema (Yerushalmi Brachos 9:2)

NOW AVAILABLE

The sefer *נר מתהיהו* is available for purchase:

- in seforim stores
- via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
- by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
Please be in touch via email.

The sefer *מצא טוב* on *שמחות* and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

The material for this issue has been reprinted from previous years